

DONELAIČIO ŽEMĖ

1993 m. RUGSĖJIS
SPALIS

KARALIAUČIAUS KRAŠTO MYLĖTOJŲ LAIKRAŠTIS

Nr.5(6)

ATVYKO PADRAŠINTI KURTI NAUJĄ LIETUVĄ

Pastarieji keleri metai labai reikšmingi Lietuvai, jos istorijai. Pirmiausia 1990 metai -

Nepriklausomybės atkūrimo metai. Labai svarbūs ir 1993-ieji, ypač mūsų tautos dvasiniam gyvenimui. Šiais metais Lietuvą pirmą kartą aplankė Šventasis Tėvas - Romos katalikų Bažnyčios vadovas. Vizitas įvyko praslinkus 742 metams po pirmojo mėginimo 1251 metais apkrikštyti Lietuvą ir 606 metams po antrojo - 1387 metų krikšto. Per tuos kelis šimtus metų Lietuva išgyveno turtingą, tačiau labai nepalankią, lyginant su kitomis Europos tautomis, istoriją. Jei XIII-XV a. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė vaidino svarbų vaidmenį tuometiniame Europos gyvenime, tai vėliau jos reikšmė sunyko, o XIX a. visai užgeso. Atrodė, kad ir lietuvių tautos laukia panašus likimas kaip senovės prūsų ar jotvingių. Didžioji Lietuva vilko carizmo priespaudą, buvo rusinama, polonizuojama, o Mažoji Lietuva (buvusieji Rytprūsiai) - germanizuojama. XIX a. tarp mokslininkų netgi buvo besiformuojanti nuomonė, kad lietuvių kalbai, taigi ir lietuvių tautai, beliko suskaičiuotos gyvasties dienos. Lietuvos vardas buvo sąmoningai nutylimas. Tik kai kurie pasišventėliai mokslininkai dar rinko lietuvių tautosaką, užrašinėjo dainas, pasakas, manydami, kad bent taip pavyks žmonijai išsaugoti šios beišnykstančios indoeuropiečių kalbų šakos - lietuvių kalbos bei kūrybos reliktus.

Ir vis tik lietuvių tauta, kaip legendinis fenikas, sugebėjo pakilti iš užmaršties. 1918 m. vasario 16 d. Lietuva paskelbė Nepriklausomybę. Po to sekė 22 laisvo gyvenimo metai, tačiau neilgam. 1939 m. įvyko slapta Ribentropo ir Molotovo suokalbis, netrukus užgulė 50 metų trukusi nelaisvė. Lietuvos vardas vėl pranyko iš žmonijos atminties.

Taigi Šventojo Tėvo vizitas į Lietuvą tartum apvainikavo patį reikšmingiausią mūsų tautos pastarojo meto įvykį - Nepriklausomybės atgavimą, tartum nubrėžė ribą tarp slogios praeities ir ateities, ties kurios slenksčiu šiandien stovime. Su viltimi, kad ta ateitis mūsų Tėvynei Lietuvai bus šviesesnė.

Tačiau, įkvėpus laisvės oro, pasijutome gerokai pasimetę, tartum apakinti naujai atsivėrusių perspektyvų.

Ir štai dar Vilniaus aerouoste, tarsi išsakydamas mūsų vidinę būseną, Popiežius prabyla: "Atkeliauju pas jus pirmiausia kaip Ganytojas, tad trokštu padrašinti toliau kurti naują Lietuvą, štai jau laisvą ir siekiančią kuo geriau išvystyti savo galimybes...". Žavi Šventojo Tėvo paprastumas, žmoniškumas, jo žodžiai krenta tiesiai į sielą, nuoširdūs, teisingi, paprasti, kaip paprasta būna Tiesa, Gėris. O štai ir Jo siūlomas kelias į tą Tiesą ir Gėrį: "Nebijokite, bičiuliai, atverti duris Kristui!" Savo kalbose Šventasis Tėvas ne sykį nurodė, kad lietuvių tautos, kaip ir visų kitų senosios Europos tautų, ateitį reikia sieti su krikščionyste, su dviejų tūkstantmečių krikščioniškumo šaknimis, išugdžiusiomis mūsų senojo žemyno gyvenimą ir kultūrą. Krikščionybė turi tapti alternatyva mūsų amžiaus negandoms - visokiems totalitarizms, ligotoms demokratijoms, ateizmui.

Atsisveikindamas su Baltijos šalimis, Talino mieste Šventasis Tėvas pastebėjo, kad naujoje Europoje būtina gerbti tiek didelių, tiek mažų tautų teises, taip pat pavienio asmens teises. Pastaroji Popiežiaus nuostata svarbi ir daugeliui lietuvių tautos sūnų bei dukrų, iki šiol gyvenančių už Tėvynės ribų ir neturinčių galimybės mokytis vaikus tėvų kalba, atsispirti nutautinimui, laisvai išpažinti tėvų tikėjimą.

Viešnagės Lietuvoje metu Šventasis Tėvas rodė ypač didelį dėmesį lietuvių kalbai. Visus pamokslus sakė taisyklinga lietuvių kalba. Jau grįžęs į Romą rugsėjo 13 dieną Castelgandolfo rūmų kieme susirinkusiems maldininkams kalbėjo: "Džiaugiuosi, broliai ir seserys, galėdamas būtent šitaip kalbėti apie mano ką tik pasibaigusią apaštalinę kelionę į Lietuvą, Latviją ir Estiją, kelionę, kurios metu galėjau iš arti susipažinti su tomis kilniomis tautomis. Tarp jų krikščioniškoji naujiena pradėjo aidėti tik antrojo tūkstantmečio pradžioje; tuo metu Baltijos tautos jau turėjo savo turtingą istoriją.

Nukelta | 3 psl.

Lietuvos visuomenė susirūpinusi Kristijono Donelaičio muziejaus Tolminkiemyje ateitimi

Lietuvos visuomenę sujaudino iš įvairių šaltinių ateinančios žinios, jog dėl pasikeitusių politinių ir ekonominių sąlygų galime prarasti taip sunkiai su pasišventimu ir meile kurtą mūsų literatūros pradininko Kristijono Donelaičio muziejų Tolminkiemyje. Todėl rašytojo palikimu besirūpinanti ir jo vardu pasivadinti Draugija kreipėsi į Lietuvos Respublikos Prezidentą A.Brazauską, Lietuvos Respublikos Seimo pirmininką Č.Juršėną, Lietuvos Respublikos Ministrą Pirmininką A.Šleževičių ir Lietuvos Respublikos Kultūros ir švietimo ministrą D.Trinkūną tokio turinio raštu:

Lietuvių pasaulietinės literatūros pradininko Kristijono Donelaičio kūrybinis palikimas yra nenykstančios vertės lietuvių literatūros ir kalbos paminklas. Jo kūryba verčiama į kitas kalbas, vis plačiau plinta pasaulyje. K.Donelaitis tampa ne tik europinio, bet ir pasaulinio masto rašytoju.

1970-1988 metais Tolminkiemyje, kur poetas gyveno, dirbo ir kūrė (dabar Čistye Prudy, Rusijos Federacijos Kaliningrado sritis), įkurtas memorialinis muziejus. Tolminkiemio bažnyčia atstatyta Lietuvos lėšomis (sąmatinė darbų vertė 350 000 rb to meto kainomis), medžiagomis ir darbo jėga. Klebonijos restauravimo darbus finansavo Kaliningrado sritis (sąmatinė vertė 120 000 rb), tačiau už projekto ruošimą sumokėjo, medžiagas tiekė ir darbininkus telkė Lietuva. Dabar memorialas užima 5 ha plotą. Kristijono Donelaičio muziejų po jo įsteigimo gausiai lankė Lietuvos gyventojai, moksleiviai. Čia jie galėjo ne tik pagerbti mūsų įžymų literatūros klasiką, bet ir susipažinti su Mažosios Lietuvos praeitimi. Kaip gausiausiai lankomu srityje muziejumi buvo patenkinta ir Kaliningrado administracija.

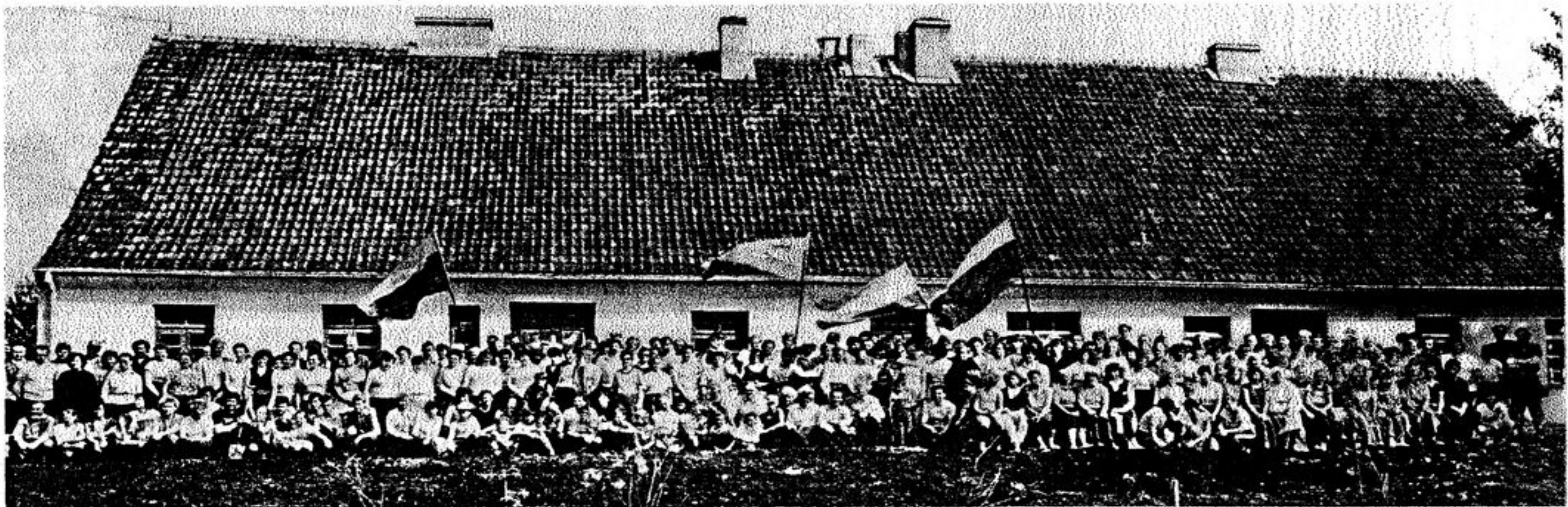
Lietuvai atgavus nepriklausomybę, susiklostė nauja situacija. Keičiantis sąlygoms (labai pabrangus transportas ir kt.) lankytojų srautas iš Lietuvos bemaž visai nutrūko. Dėl šios priežasties K.Donelaitis muziejus Kaliningrado srityje tapo nerentabilus, beveik nebelankomas. Iš buvusio šio krašto prieškarinių šeimininkų jau susilaukta pasiūlymų restauruotame klebonijos pastate įrengti viešbutį užsteno turistams, nes visai netoli Tolminkiemio, kelyje Goldap (Lenkijos Respublika)-Gusev, atidaromas sienos perėjimo punktas. Taip pat siūloma Tolminkiemio bažnyčią atiduoti iš Pavolgio krašto atsikėlusiu vokiečių kilmės asmenų religinėms reikmėms.

Taigi iškyla reali grėsmė K.Donelaitis memorialinio muziejaus Tolminkiemyje egzistavimui. Sunku būtų paaiškinti Lietuvos gyventojams, o būsimoms kartoms suprasti, kodėl Lietuva, atgavusi nepriklausomybę, prarado šį labai reikšmingą ne tik savo, bet ir europinio masto kultūros židinį. Analogiški memorialai, kaip J.V.Gėtės Velmare, L.Tolstojaus Jasnaja Pollanoje ar V.Šekspyro Stratforde ir kt., yra valstybių saugomi kaip neįkainojamos vertės nacionalinės ir pasaulinės kultūros objektai. Todėl, siekiant išsaugoti atelites kartoms Tolminkiemio memorialą, Kristijono Donelaičio draugijos taryba siūlo artimiausiu laiku pradėti su Kaliningrado srities vadovybe vyriausybės lygio derybas dėl šio memorialo išnuomavimo Lietuvos Respublikai.

Raštą pasirašė Kristijono Donelaičio draugijos pirmininkas, Tolminkiemio memorialo autorius, nacionalinės premijos laureatas N.Kitkauskas, tarybos nariai - Vilniaus Universiteto Lietuvių literatūros katedros profesorius A.Jovaišas, Vilniaus Universiteto Literatūros teorijos katedros vedėjas, prof.hab.dr. V.Girdzijauskas, Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto literatūros istorijos skyriaus vadovas, hab.dr. A.Samulionis, Lietuvos kultūros fondo prezidiumo narys, laikraščio "Donelaičio žemė" redaktorius S.Lukoševičius.

Vyriausybės pavedimu Kultūros ir švietimo bei Užsienio reikalų ministerijos pateikė pasiūlymus, kuriais remiantis Ministras Pirmininkas A.Šleževičius Kaliningrado srities administracijos vadovui J.Matočkinui ir Srities liaudies deputatų tarybos pirmininkui J.Semionovui parašė laišką.

Nukelta | 2 psl.

Vilniečiai, klaipėdiečiai, dotnuviškiai, šiauliečiai ir kauniečiai pasibaigus 1989-ųjų metų "Alko" klubo Didžiąjai tškai prie Kristijono Donelaičio klebonijos, kurioje gyvendamas poetas sukūrė "Metus"

S.Karklio nuotr.

Lietuvos visuomenė susirūpinusi Kristijono Donelaičio muziejaus Tolminkiemyje ateitimi

Atkelta iš 1 psl.

Jame iškeliamas Tolminkiemio, kaip Europos kultūros šventovės, reikšmė ir primenama, jog Lietuva ne tik aktyviai dalyvavo kuriant memorialą, bet ir padengė daugiau kaip 70 proc. išlaidų. Todėl Lietuvos Respublikos Vyriausybė, toliau rašoma laiške, ieškant abiem šalims priimtino sprendimo, pageidauja nuomoti šį memorialą ir kviečia pradėti derybas.

Išsiaiškinti šio ir kitų aktualių kultūrinio bendradarbiavimo klausimų Kultūros ir švietimo ministerijos kvietimu Vilniuje rugsėjo 15-16 dienomis lankėsi Kaliningrado srities Kultūros ir istorinio paveldo komiteto pirmininkas V. Bezrukovas ir Paveldo valdybos viršininkas V. Michejevas. Derybose Kultūros ir švietimo ministeriją atstovavo Kultūros paveldo departamento direktorius A. Bėkšta ir Etninės kultūros skyriaus vyr. specialistas S. Lukoševičius.

Aptariant minėtą Lietuvos Vyriausybės vadovo laišką Kaliningrado srities vadovybei, srities atstovai užtikrino, jog Tolminkiemio memorialo, kaip muziejaus, statusas ateltyje nebus pakeistas, o jo išlaidoms bus skiriama pakankamai lėšų. Tai esanti Kaliningrado srities vadovybės nuostata, kurią ji Lietuvos Respublikos Vyriausybei ketina netrukus patvirtinti raštiškai.

Š.m. spalio 6 d. su darbo vizitu Vilniuje lankėsi Kaliningrado srities administracijos vadovas J. Matočkinas. Vyriausybės rūmuose trumpo brifingo žurnalistas metu "Donelaičio žemės" redaktoriaus paklaustas apie K. Donelaičio muziejaus ateitį Srities vadovas tiesiogiai į klausimą neatsakė, bet pabrėžė, jog bus rūpinamasi lietuviškuoju paveldu šioms tikslams skiriant lėšų.

Tačiau Lietuvos visuomenė ir K. Donelaičio draugija laukia raštiško Kaliningrado srities vadovybės nuostatos patvirtinimo. Prieš atiduodant spaudai ši "Donelaičio žemės" numerį, iš Vyriausybės sužinota, jog tokio rašto dar negauta.

Derybose taip pat aptarta Vydūno namo Tilžėje nuomos sutartis. Kaliningradiečiai pripažino, kad būsimajam rašytojo muziejui, kaip dar 1992 m. užfiksuota nuomos protokole, tilžiškiams išskelbusi konditerijos įmonė, būtų perduotas visas pastatas ir pagaliau nebevilkinant pasirašyta nuomos sutartis. Kitaip dabartiniai Vydūno namo gyventojai negalės įsikelti į jį, kuriuos statybininkai ketina pabaigti dar šiemet.

Susitikime aptartas ir kaliningradiečiams svarstyti perduotas lietuviškojo paveldo apsaugos ir kultūrinių mainų ilgalaikės programos projektas, kaip atnaujinti Lietuvos ir Rusijos kultūrinio bendradarbiavimo sutarties dalis. Programoje įrašytos ir aktualios lietuvių tautinės mažumos kultūros problemos. Aiškinantis nesklaidumą, iškilusius statant Herkaus Manto žuvimo vietą ženklinačius akmenis, informuota, kad srities vadovybė, pritarė šiam ketinimui, paminklą netrukus įteisis.

Svečiams iškeltas specialiai Kaliningrado televizijai parengtas V. Bagdonavičiaus ir Z. Putilovo filmas apie Vydūną "Tamsoje būti šviesa" rusų kalba.

Kaliningrado srities vadovaujantys kultūros darbuotojai apsilankė Lietuvos Respublikos Seime, kur Kultūros ir švietimo komitete įvyko pokalbis.

"DŽ" informacija

Niekada nepamiršime Tolminkiemio

Tolminkiemis mano moksleiviams labai artimas, nes daug metų kiekvieną birželio pirmą šeštadienį sekmadienį važiuojame į talkas. Čia kartais susirenka per 200-300 talkininkų iš Kauno, Vilniaus, Vilkaviškio, Šiaulių, net Klaipėdos.

Talkos labai prasmingos, nes ne tik dirbam, bet klausomės K. Donelaičio bažnyčioje senovinės muzikos, poezijos, vakarus praleidžiame prie Prėgliaus ar Vištyčio ežero, o rytojaus dieną paskiriame literatūrinė-istorinė ekskursijom.

Kai pirmą kartą pakviečia savo dešimtokus, pasirengusius dirbti, nepagalvojau, kad tai taps kasmetinėmis prasmingomis kelionėmis.

Prisimenu, mano mokiniai tempė cementą, kėlė plytas klebonijos, kurioje Poetas parašė "Metus", skliautams - darbas sunkus, bet niekas nesiskundė. Kitais metais atkasinėjom našlių namo pamatus, vėliau, pavasarėjant, sodinome Lazdynėliuose ažuoliukus. Šventiška talka vyko tą pavasarį, kai Tolminkiemio memorialo autorius N. Kitkauskas, sutvarkius aplinką, prikalė lentą ir paskelbė, kad nuo šios dienos K. Donelaičio klebonija - muziejus. Keitėsi ir Lazdynėlių vaizdas. Jei prieš daugelį metų į Poetą tėviškę briedom burokų tarpvagiais ir gerb. N. Kitkauskas abejojo giminės vieta, tai po kelerių metų jau galėjom padėti atkasti pamatus, sodinti ažuoliukus, o dar vėliau džiaugtis jaunuoju ažuolynu.

Ką duoda mokiniams ir man šios kelionės? Sunku parinkti tokį žodį, kuris tai tiksliai nusakytų. Juk mokiniai vaikšto tomis pačiomis Poeto pėdomis, suvokdami Jo asmenį ir kūrybos didybę, savo akimis pamato ir išgirsta tikrąją, neiškreiptą Mažosios Lietuvos istoriją, širdimi pajaučia, kad K. Donelaitis brangus visai Lietuvai. Susikaupimas kriptote prie Poeto kapo ar tų laikų muzikos klausimasis - pats didžiausias poveikis jauno žmogaus sielai. O koks nuostabus Tolminkiemio reginys žvelgiant iš bažnyčios bokšto - tai K. Donelaičio Vyžlaukių valsčiaus žemė, kurioje gyvena būrai: dirbo, džiaugėsi ir kentėjo - tikrieji "Metų" vaizdai. Pagaliau kelias iš Stalupėnų į Tolminkiemį, kuriuo mes atvažiuojam ir grįžtam - juk juo keliaudavo pats rašytojas.

K. Donelaitis buvo to krašto pavyzdgingiausias sodininkas. Jo sode grėbstėme lapus, pjaustėm nudžiūvusias šakas. Kartą rudenį, po talkos, mes pasivažiavome obuoliais ir tvirtai tikėjom, kad tai Poeto pasodintoms obelims vaisiai. Pačiam sodo vidury stovi didžiulis nudžiūvęs ažuolas - tai lyg paminklas, sunykusios Mažosios Lietuvos simbolis.

Aptarti K. Donelaičio kūrybą ir parašyti rašinį nebesunku, nes rašytojas savas, mielas, suprantamas. Aš prisimenu, kaip dvyliktokė Jurga per egzaminus laukė bet kokios temos iš K. Donelaičio kūrybos: kaip aš noriu su juo pasižnekti - tai jos žodžiai. Prisimenu, su kokia šiluma mokiniai ruošė stendą "Mes vėl Tolminkiemyje", prisimenu mokinių ištraukas iš rašinių: "Liecčiau bažnyčios sienas, nes suvokiau, kad Jo balsas susigėręs į jas" (Jurga). "Klausantis muzikos, regėjau Jį gyvenantį prie altoriaus ir skaitantį savo "Metus" (Lina). "Kai priejau prie altoriaus ir pažvelgiau į Jo paveikslą, kurį pirmą kartą pamačiau, supratau - štai Jis, nes mano mintys sutapo su dailininko vaizduote" (Darius). Malonu, kai mano buvę dvyliktokai per paskutinę pamoką į atsisveikinimo testamentą įrašė: "Niekada nepamiršti savojo Tolminkiemio".

Janina Lukoševičienė

Vilniaus 56-osios vidurinės mokyklos lietuvių kalbos mokytoja

Trumpai

□□□

1993 m. birželio 22 d. Tilžėje lankėsi Kultūros ir švietimo ministerijos Kultūros paveldo departamento direktorius A. Bėkšta ir vyr. specialistas S. Lukoševičius. Su miesto deputatų tarybos pirmininku N. Gričiuchinu ir Kultūros skyriaus vedėju V. Dobrodejevu buvo aiškintasi, kodėl vilkinama paruošti ir pasirašyti Vydūno namo nuomos sutartį. Apie įvykusį pokalbį informuota Kaliningrado srities administracijos valdytojo pavaduotoja prof. I. Kuznecova.

□□□

1993 m. spalio 12-14 dienomis Karaliaučiaus krašto Sambijos pajūryje, Rausiuose, dabartiniame Svetlogorske, vyko Kaliningrado srities kultūros darbuotojų konferencija-seminaras. Jame buvo svarstoma šio krašto kultūrinės plėtros programa.

Konferencijos organizatorių kvietimu kaip svečiai dalyvavo Hans-Jurgen Miuler iš Baden-Viurtenbergo žemės Vokietijoje ir Steponas Lukoševičius, Lietuvos kultūros ir švietimo ministerijos atstovas, pristatęs ir argumentavęs ilgalaikės lietuviškojo paveldo Karaliaučiaus krašte apsaugos ir

Ar švietimo baruose pavyko atversti naują lapą?

1993 m. birželio 9 d. Kaliningrade, dalyvaujant Lietuvos Seimo žmogaus ir piliečių teisių bei tautybių reikalų komiteto pirmininkui M. Stakvilevičiui ir Srities administracijos tautybių reikalų skyriaus vedėjui E. Čajauskui, Srities švietimo ir mokslo komiteto pirmininkui A. Salichovui Kultūros ir švietimo ministerijos atstovas S. Lukoševičius įteikė lietuvių kalbos vadovėlių komplektą ir mokymo programas. Šiuos vadovėlius pasiūlyta naudoti dėstant lietuvių kaip užsienio kalbą Kaliningrado srities rusiškose mokyklose. Taip pat dar kartą aptarti lietuvių mokymo gimtąja kalba reikalai.

Gerblami tėveliai,

jei Jums brangus lietuviškų girių gaudimas, jei Jums brangus gelsvas pajūrio smėlis, nubarstytas gintarais, ir Jūs visa širdimi mylite savo tėviškę, Jūs negalite pamiršti savo kalbos, papročių, tradicijų, gaudžios lietuviškos dainos, aidinčios žaliais Lietuvos kloniais...

To mokykite ir savo vaikus, palikite jiems tai, ką davė Jums Jūsų tėvai ir seneliai...

- šie poetiškai sudėti žodžiai - tai Tilžės Vydūno lietuvių kultūros draugijos krepimasis, kviečiantis į pasitarimą tėvelius, kurių vaikučiai galėtų mokytis lietuviškoje mokykloje. Draugijos pirmininkas Teodoras Budrys šį krepimasis buvo išsiuntęs daugiau kaip šimtui šeimų. Tačiau į pasitarimą atėjo tik... 3 šeimų atstovai. Artėjant mokslo metų pradžiai, pirmininkas kartu su Panemunės mokyklos direktore B. Norikiene aplankė beveik visas šeimas, bet tėvų, norinčių mokyti vaikus lietuviškai, daugiau neatsirado... Vieni nematę prasmės, kiti biją kaimynų antipatijos Tačiau T. Budrys rankų nenuleido - Tilžėje vaikams atidarė lietuvių kalbos fakultatyvą, o suaugusiems - kursus. Nuolatos repetuoja ir "Birutės" choras, kurį ketinama 1994 m. pakviesti į Pasaulio lietuvių dainų šventę Vilniuje.

Prieš pat atiduodant laikraštį spaudai, T. Budrys telefonu pranešė, jog jam pavyko surinkti 15-os tėvų pareiškimus, kurie pageidauja savo vaikus leisti į lietuvišką darželį. Apie tai jis jau tarėsi Tilžės m. švietimo skyriuje, kur susilaukė palankumo.

Litūdnas laiškas atėjo iš Ragainės. Jame mokytoja A. Simanavičiūtė apgailestauja, jog 14 lietuviukų, būsimųjų pirmokėlių, kurių ji tikėjosi sulaukti lietuviškoje mokyklėlėje, nuėjo į rusiškas klases. Mat tėvai nematę perspektyvos juos mokyti lietuviškai. Tad kokia laukia praėjusiais metais įsikūrusios lietuviškos mažakomplektinės mokyklos, nebeturinčios nė vieno pirmoko, ateitis? Pagaliau kokia bus vietinės lietuvių bendrijos ateitis? Ar beateis tie vaikeliai į lietuvių religinės bendruomenės pastangomis tik ką įrengtą ir pašventintą koplyčią dalyvauti lietuviškose pamaldose? Negi mieste, kuriame kumigaudamas M. Mažvydas paruošė pirmąją lietuvišką knygą, užges nespėjęs įsižiūbti lietuviškas švietimo žiburys? Tad kaip tuomet vertinti Ragainės lietuvių bendrijos tarybos, jos pirmininko veiklą? Kas gi, jei ne pati bendrija, turi susirūpinti savo ateitimi!

Nesiseka išlaikyti perspektyvių mokytojų Slavsko rajone. Pernai sugrįžo mokytoja O. Mikšienė, šiemet - M. Račiūnaitė, nes nebuvo kur joms gyventi. Dabar Timiriaveze iš Lietuvos išsikeliančio S. Bubulo Slavsko rajono lietuvių kultūros bendrija ketina nupirkti namą ir jame įkurti lietuvišką pradinę mokyklą. Čia ir mokytoja galėtų apsigyventi. Kaip teigia bendrijos pirmininkė V. Vasiliauskienė, šiose apylinkėse 50 proc. gyventojų yra lietuviai. Pagaliau ir nauja mokytoja iš Šiaulių Valė Liugienė atvažiuo dirbti. Dieve padėk!

Pasidžiaugti gali kaliningradiečiai - mokytojas Juozas Miliūnas 4-ojoje vidurinėje mokykloje pradėjo dėstyti lietuvių kalbą kaip atskirą dalyką. Jo klaseje 36 pirmokai, iš jų - 12 lietuviukų. Džiugu, kad lietuvių kalbos mokosi ir rusų tautybės vaikai. Gyvenant kaimynystėje, tai labai perspektyvu. Šiai mokyklai vadovauja iš Tauragės kilusi pedagogė Valentina Jurčenko, jautri lietuvių reikalams. Beje, ji irgi veda lietuvių kalbos fakultatyvą.

Du lietuvių kalbos būrelius 33-ojoje vidurinėje mokykloje turi mokytoja O. Kruglikova. Tikėtasi šioje mokykloje atidaryti ir lietuvišką klasę, kuriai patalpas (atitveriant dalį fojė) buvo kaip labdarą pasižadėję įrengti Šiaulių statybininkai. Deja, pažadų jie neištesėjo. Dėl to daug nemalonumų teko patirti ir mokytojai, ir mokyklos vadovybei. Dabar susitarta su Kauno statybininkais. Tikimasi, jog jie tikrai neapvils.

Mokytoja R. Leonova, kaip ir pernai, vadovauja lietuvių kalbos būreliui 48-ojoje vidurinėje mokykloje. Kaliningrado miesto lietuvių kultūros bendrija (tarybos pirmininkė O. Kruglikova) analogišką būrelį ketina steigti Sembos pusiasalio pietuose - Primorske.

Šiais mokslo metais Kaliningrado srityje lietuvių kalbos moko 24 mokytojai, 14 iš jų gyvena vietoje, o kiti atvažiuojantys. Rytinėje Kaliningrado srities dalyje energingai darbuojasi A. Urbaitis. Stalupėnuose ir Eitkūnuose dirba mokytojai S. Kuras ir D. Bacevičienė. Tik gaila, kad jų mokyklėlės tokios neskaitylingos. Už Tilžės vis sutiksi susirūpinusius mokytojus V. Vasiliauskienę ir N. Gimbutienę. Optimistiškai nusiteikę Karaliaučiaus lietuvių pedagogai.

Į Kultūros ir švietimo ministerijos krepimasis dviejuose "Dialogo" numeriuose, kviečiantį važiuoti dirbti į K. Donelaičio žemę - Mažąją Lietuvą atsiliepė 9 mokytojai, bet vieta surasta tik vienam. Naujų mokytojų, lietuvių kultūros bendrijai nesutelkus vaikų, kol kas neprisireikė.

Mokinius knygomis mokytojai aprūpino per tuos švietimo skyrius, su kuriais jie palaiko ryšį. Keletą šimtų įvairių vadovėlių ministerija pasiuntė į Kaliningradą ir į vakarinę srities dalį. Knygas nuvežti dažnai tekdavo prašyti maršrutinių autobusų vairuotojų, tad jiems už tai nuoširdžiai dėkojame.

Iš Kaliningrado kultūros ir švietimo ministerija gavo namo, kuriame įsikūrusi lietuviška darželio grupė, rekonstrukcijos projektą. Bandoma susitarti, kad šis pastatas būtų paskirtas lietuvių bendruomenei. Jei tai pavyktų, po kapitalinio remonto jame galėtų įsikurti ir lietuviška pradžios mokykla, o troškiname aukšte - 1 ar 2 mokytojai. Tokio darželio - pradžios mokyklos dabar Kaliningrade reikia vietos lietuviams, bet greitai jos prireiks ir į besikuriančias įvairias atstovybes iš Lietuvos atvykstančių darbuotojų su šeimomis vaikams.

"DŽ" informacija

kultūrinių mainų programos projektą, kaip sudėtinę atnaujinamos Lietuvos ir Rusijos kultūrinio bendradarbiavimo sutarties dalį. Programos projektą, kurio įgyvendinimui reikės nemažų abiejų šalių lėšų, pastangų ir geranoriško sutarimo, kaliningradiečiai įvertino palankiai.

□□□

1993 m. birželio 25 d. Teisingumo ministerija įregistravo kaip savarankišką visuomeninę organizaciją iki tol buvusią prie Lietuvos AT Prezidiumo Mažosios Lietuvos reikalų tarybą. Jos nariai - žinomi Mažosios Lietuvos žinovai, įvairių organizacijų, susijusių su šiuo regionu, atstovai.

□□□

Ragainėje lietuvių religinės bendruomenės pastangomis (pirmininkė M. Grikišienė) buvusios liuteronų Martyno Mažvydo bažnyčios viename kambaryje įrengta ir Maskvos vyskupo Tadeušo Kondruševičiaus pašventinta koplyčia.

□□□

Susitikti su Šventuoju Tėvu į Lietuvą prie Kryžių kalno buvo atvažiuavę net keli Karaliaučiaus krašto lietuvių autobusai, o moksleiviai, vadovaujami mokytojos O. Kruglikovos, dalyvavo jaunimo susitikime su Popiežiumi Kaune.

ATVYKO PADRAŠINTI KURTI NAUJĄ LIETUVĄ

Atkelta iš 1 psl.

Pakanka prisiminti, kad lietuvių kalba, panaši į sanskritą, yra viena seniausių indoeuropiečių kalbų. Evangelijos skelbimas, išugdydamas jau anksčiau turėtų vertybių pilnatvę, tą žemę padarė dar vaisingesnę. Religijos ir žmonių paveldas, sukauptas Baltijos kraštuose, yra neįkainojama vertybė visai žmonijai...

Matome, kaip gražiai apie tris Baltijos tautas atsiliopė aukščiausias Katalikų Bažnyčios hierarchas. Mums labai mielas jo pastebėjimas apie lietuvių kalbos senumą, jos artimumą sanskritui. Pastarieji Popiežiaus žodžiai turi likti mums visiems - tiek gyvenantiems Lietuvoje, tiek už jos ribų - šventu prėsaku branginti gimtąją lietuvių kal-

bą, ja didžiutis, jos mokytį savo vaikus. Prisiminkime, su kokiu rūpesčiu puoselėjo lietuvių kalbą XVI-XIX amžiuje Mažosios Lietuvos gyventojai. Prisiminkime Martyno Mažvydo, Danielliaus Kleino, Pilypo Ruiglo, Kristijono Donelaičio, Kristijono Gotilbo Milkaus, Vydo ir daugelio kitų šviesuolių darbus. Mums belleka neužmiršti jų pastangų, tęsti jų pradėtą darbą.

Šventojo Tėvo ganytojiška misija Lietuvoje buvo tikrai sėkminga. Lietuvių tauta, nėra abejonės, paklus Jo kvietimui atstatyti dvasinę pusiausvyrą, visuomeninę ir žmogiškąją darną, kartu su kitomis laisvę atgavusiomis tautomis susikurti šviesesnę ateitį.

Napaleonas Kitkauskas

Prieš penkerius metus 1988 m. spalio 22 d. prasidėjo Lietuvos Persitvarkymo Sajūdžio steigiamasis suvažiavimas. Sajūdis - tai galinčiausias XX amžiaus pabaigos Lietuvos judėjimas, pakėlęs tautą į lemtingą kovą už Nepriklausomybę.

Spalio mėnesį plačiai paminėtos Simono Daukanto, pirmojo Lietuvos istorijos lietuvių kalba autoriaus, 200-osios gimimo metinės.

Visų Šventųjų dieną - lapkričio 1-ąją Lietuvoje prisimenami mirusieji, lankomi ir gelėmis puošiami artimųjų, tautos šviesuolių ir laisvės kovotojų kapai, uždegamos žvakelės. Rytojaus dieną, lapkričio 2-ąją - VĒLINĖS.

Herkaus Manto gimtinėje

Spalio pradžioje kartu su Lietuvos televizijos grupe teko važiuoti "Herkaus Manto keliais", kuriant filmą apie garsų prūsų. Didžiausią įspūdį padarė Bysleidos aplankymas. Manoma, jog čia galėjo būti H.Manto gimtinė. Dabar ši vietovė vadinama Bezledy ir yra Lenkijos pusėje.

Lenkijos sieną pervažiuojame Bagrationovske (prūsų - Ylava) ir už 9 km pasiekėme Bysleidą - nedidelį bažnytkaimį. Ties bažnyčia pietvakarių kryptimi atsišakoja keliukas. Už 2 kilometrų kairėje kelio pusėje seni ūkiniai pastatai, už kurių driekiasi miškai ir kalvos. Viduryje dirbamo lauko dunkso Bysleidos piliakalnis - Mantiminų giminės piliavietė - Manto tėviškė. Šalia dar įžvelgiamos Bysleidos upelio užuomazgos, toliau virstančios smagiu upeliu, plukdančiu vandeniu į Aismares. Beveik iš visų pusių šį Mantiminų lauką juosia giria. Rytų pakraščiui cina sena ažuolų ir klevų alėja, pasipuošusi auksine rudens lapija.

Vakaruose leidosi saulė, o Manto piliakalnis - Notangų žemės širdis - buvo tarsi gyvas alsuojantis kalnas. Piliakalnio aikštelėje gana daug pasislėpusių žolėje akmenų, tad sukrauti aukurą nebuvo sunku. Vakarejant Herkaus Manto atminimui sužibo aukuro ugnis.

Jonas Trinkūnas

Mažosios Lietuvos reikalų taryba lietuvių ir rusų kalbomis išleido hab.dr. R.Batūros apybraižą apie H.Mantą.

Vaikams

Notangėnas Mantė

Kai po Durbės mūšio prūsai sukilo prieš vokiečių Ordiną, jie turėjo gabų vadą, notangėną Mantę*).

Ordinas jį jauną nugabeno į Magdeburgą. Ten jis priėmė krikščionybę, pažino vokiečius ir išmoko jų kalbą. Miesto piliečiai pamėgo šį prūsų jaunuolį. Ypač širdingai jis draugavo su turtingu aukšto kilmės Hirschhalsu.

Kai Mantė sugrįžo į savo tėvynę, savo tautiečius rado atkakliai kovojančius su kryžiuočiais dėl laisvės. Kadangi jis pasižymėjo didele išmintimi ir drąsa, notangėnai išrinko jį karo vadu. Pradžioje jam labai sekėsi.

Mantei vadoaujant, kryžiuočiai pralaimėjo mūšį Pakarbių laukuose: daug jų žuvo, daug pateko į nelaisvę. Tarp paimtųjų buvo ir Hirschhalsas. Jis atkeliavo iš Vokios su kitais ponais ir raiteliais, kad padėtų Ordinui, ir pats tapo kryžiuočiu.

Notangėnų papročiais, belaisviai turėjo burtus traukti, kuris iš jų dievų aukai skirtas. Burtą

Didžiojo Prūsų sukilimo vado Herkaus Manto žuvimo vietoje paminklinis akmuo pastatytas ir palaimintas, tik dar neįteisintas...

NARKYČIAI. Prie paminklinio akmens "Sukapotas žaltys" (autorius S.Indrašius), skirto Herkui Mantui, žuvusiam čia prieš 720 metų. Pirmoje eilėje Mažosios Lietuvos reikalų tarybos pirmininkas V.Šilas, vysk. J.Kalvanas ir vysk. H. Dumpys.

J. Bakšio nuotr.

Paminklo atidarymo iškilmės neįvyko. Kodėl - klausiamo baigiamiesiems paminklo statymo darbams vadovavusio Prūsos ir M.Lietuvos fondo valdybos nario Jono Trinkūno:

H.Manto paminklui pastatyti žemės sklypą Kaliningrado valdžia išskyrė dar 1991 m. Finansuoti apsiėmė Prūsos ir M.Lietuvos fondas (prezidentė V.Kondratienė). Suderinta buvo su Černiachovsko kultūros skyriumi, o paminklo statymas įtrauktas į bendradarbiavimo sutartį.

Paminklas turėjo būti pastatytas šių metų birželio 26 d. Baigiamuosius darbus vykdė Marijampolės krašto muziejus (J.Vasmanas) ir Černiachovsko Kultūros skyrius (A.Ivanova). Tačiau darbai užsitęsė, todėl nutarta atidarymą perkelti į rugpjūčio 21 d. Po kurio laiko Černiachovsko kultūros skyrius ėmė prašyti atidarymą surengti rugsėjo 3 d., nes tuo metu vyksianti Černiachovsko miesto šventė. Mes sutikome su ta data.

Prieš pat rugsėjo pradžią Černiachovsko kultūros skyrius (A.Ivanova) pranešė, jog paminklo atidarymas sustabdomas, nes pasikeitė paminklų įtvirtinimo tvarka, pagal kurią, statant paminklą užsienio šaliai (Lietuva tokia tapo), projektą reikia derinti ne tik Kaliningrade, bet ir pačioje Maskvoje. Dėl šios priežasties atidarymas atidėtas, nors kaliningradiečiai užtikrino, kad leidimas bus greitai duotas.

Iš Prūsų Lietuvos

Rugsėjo 12 d. jau ketvirtą kartą mūsų ir dar septynių parapijų atstovai turėjo puikią progą vykti į Tolminkiemį, į "Rugsėjo Biblijos" pamaldas, kurias laikė vysk. J.Kalvanas, vyks. H.Dumpys (Chicago, "Tėviškės" parapija). Kunigai E.Roga, J.Kalvanas, Klaipėdos universiteto Ev.teologijos centro studentai skaitė iš A.Vėliaus verstos Biblijos. Dalyvavo ir svečių - Gumbinės vokiečių liuteronų kun. R.Hageni bei Trakėnų kun. Erhardt; atėjo keli vietos lietuviai, Pavolgio vokiečiai. Skambėjo Šilutės, Tauragės, Marijampolės chorų giesmės.

Po to vyskupai su malda aplankė paminklinius akmenis Narkyčiuose, skirtus Didžiojo prūsų sukilimo vadui Herkui Mantui (žuvo 1273 m.). Įvyko ir pirmosios pokario pamaldos Martyno Mažvydo bažnyčioje Ragainėje. Kaip ir Tolminkiemyje, džiaugiamės sutikę lietuvių, o ir kitų atsikėlusiu žmonių, kurie domisi kraštu, laukia knygų, susitikimų. Žemai lenkiamės mokytojai Aldonai Simanavičiūtei už širdingą darbą.

Vytautas Gocentas

(iš Vilniaus evangelikų liuteronų bažnyčios laikraščio "Mūsų Žinios" Nr.9)

ištraukė Hirschhalsas.

Notangėnų vadą tai labai sujaudino. Jo tauris širdis nepamiršo šio belaisvio gerumo ir jo draugystės, kai jis dar jaunas gyveno Magdeburge. Todėl Mantė liepė dar kartą traukti burtus, nors, jo nesuprasdami, vadai ir mumėjo. Bet Hirschhalsas vėl ištraukė mirties burtą. Mantė dar mėgino padėti senam draugui. Ir trečią kartą ištraukė tą patį.

Nebebuvo kas daryti: visos Mantės pastangos nujėjo niekais. Tai gerai suprato Hirschhalsas ir drąsiai tarė:

"Dėkui tau, Mante! Jeigu lemta, kad aš turiu mirti, tai neprasysiu daugiau dovanot man gyvybės".

Apgingluotą raitelį, surišę rankas ir kojas pasodino ant žirgo ir sudegino dievų garbei ant laužo.

Ilgai Mantė nedavė ramumo Ordinui, ilgai kariavo. Bet jo jėgos pamažu išseko: trūko jo tautiečiams vienybės ir susiklausymo. Kai jis kartą su keliais kariais slapstėsi miškuose, kryžiuočiai sura-

do jį vieną palapinėje miegant. Jo draugai tuo tarpu medžiojo. Niekšai iš pasalų jį primušė. To dar neužteko kraugeriams: surišę jį pakorė po didelių ažuolų ir perdūrė ietimi.

Daug laiko po to jau prabėgo. Užgeso šventoji ugnis. Kadai narsiai kovojusios pilys liko užmirštos. Ilgai žmonės, dantis sukandę, nešė svetimųjų jungą, kol likimo banga daug jų palaužė ir nunešė su savim, viską sulyginama. Išblėso ir praėties kovos žmonių atmintyje. Tačiau Mantės vardas išliko skaistus. Lyg ana pasakos žvaigždė, spindi tamsiai mėlyname danguje ir rodo keleiviui kelią. Net svetimieji stebisi ir grožisi juo.

Iš Dr. Jono Remeikos knygos "Kai dar amžina ugnis ruseno" Mažosios Lietuvos padavimai

* Siūlomas Mantas griozdiškai skamba. Seniau daugiau buvo vartojamos moteriškos galūnės: Dargė, Kargė, Prejbutė, Patulnė, Tyrūnė, Myligėdė. Todėl gal geriau būtų vadinti šį didvyrį Mante. (Apsakymo autoriaus pastaba)

Jaunieji lietuvačiai - bendruomenės ateitis

Svarbiausias kiekvienos užsienio lietuvių Bendruomenės uždavinys - ugdyti patriotinius jausmus mažųjų lietuvių širdyse. Tai ypač aktualu Kaliningrado (Karaliaučiaus) krašto lietuviams. Juk pas mus jau gal 90 proc. lietuvių nebekalba tėvų ir senelių kalba. Vakarų pasaulio Lietuvių Bendruomenės didžiulį dėmesį skyrė ir skiria tautinėms vaikų vasaros stovykloms, kur vaikai išsiugdo meilės Lietuvai daigelius, susidraugauja. Gaila, kad mūsų Bendrijos Taryba dar nesupranta, jog vaikams reikia skirti didžiulį dėmesį ir negailėti pinigų. Dažnai galvodavau apie šias problemas, ir malonūs prisiminimai užliedavo širdį, prisiminus 1989, 1990, 1991 metų tautines stovyklas. Kiekvienais metais į Lietuvą nusiveždavau 3 savaitėms po 30-70 ir net 139 vaikučius iš Kaliningrado srities liuanistinių mokyklų. Ir tik 1992 metais dėl nesibaigiančių konfliktų Bendrijoje nebuvo galimybės kažką realaus nuveikti jaunimo labui, nors jau nuo pat ankstyvo pavasario vaikučiai manęs klausdavo apie būsimąją stovyklą.

Matydamas sunkią Lietuvos ekonominę padėtį ir kai kurių Lietuvos Vyriausybės pareigūnų nenorą mums padėti, kreipiausi į turtingas įmones, organizacijas, savivaldybes.

Ir štai rezultatas - 69 lietuvačiai iš Nesterovo, Krasnoznamenko, Nemano, Slavsko rajonų bei Kaliningrado ir Sovetsko miestų 8 dienas viešėjo Lietuvoje. Visas viešnagės dienas mus supo dorų lietuvių širdžių šiluma.

Vaikučius iš viso krašto surinko ir į Tilžę labdaros pagrindais atvežė Kybartų Gelžbetonio konstrukcijų gamyklos, kuriai vadovauja mūsų nuolatinis rėmėjas ponas J. Iešmantas, autobusas. Nuo

Prie Kryžių kalno

Tilžės iki Klaipėdos nemokamai keliavome traukiniu, čia mūsų kelionės išlaidas padengė Klaipėdos keleivių rūmų direktorius p. A. Juodis. Nuvykę į Klaipėdą, prie Tilžės ir Ragainės lietuvių ažuolo H. Manto gatvėje pasodiname gėlių. Nakvynėi priglaudė Klaipėdos universiteto bendrabutis ir Liesių, Toliušių, Augustėnų, Vitkauskų, Balsių, Manečių, Cimnolonskų, Vlasovos, Žemaitienės šeimos. Klaipėdoje mus maitino Šilumos tinklų įmonės valgykla, finansiškai rėmė Klaipėdos miesto Taryba, Valdyba, Švietimo skyrius, Klaipėdos šilumos tinklai, VI "Trinityčiai", Vakarų bankas, Biržų, Radviliškio, Pasvalio, Panevėžio, Telšių, Šiaulių, Klaipėdos rajonų valdybos. Lėšų buvo suaukota daugiau negu reikėjo stovyklai, todėl likutis naudojamas mūsų mokytojams remti.

Taigi Klaipėdoje mūsų vaikučiai buvo apgaubti dėmesiu ir globa. Įsimintini susitikimai su kultūros klubu "Smeltė", vadovaujamu ponios Jovitos Saulėnienės, "Saulutės" vaikų klubu, vadovaujamu ponios Audronės Labuckienės, 24-ąją Klaipėdos mokykla. Renginių metu vaikus tortais vaišino "Klaipėdos duona", o ledais - "Klaipėdos maistas". Vaikams patiko keliauti garlaiviu po Kuršių marios, daug įspūdžių paliko Jūros muziejus. Kelionės į Palangą metu vaikai aplankė Gintaro muziejų, pabuvo prie jūros. Akcinės Bendrovės "Klaipėdos mediena" kolektyvo ir geraširdžio direktoriaus A. Tauro dėka mes 4 dienas naudojome autobusu "Ikarus", kuriuo nuvykome į garsiuosius Žemaičių Kalvarijos atlaidus, į Telšius, Šiaulius, Kryžių kalną, Tytuvėnus, Šiluvą, Kauną. Telšiuose lankėmės kraštotyros muziejuje, mus apnakvydino Žemaitijos vaikų namai. Šiauliuose buvome globojami Šiaulių krašto Kultūros fondo ryšių su užsieniu draugijos "Horizontalai" narių ir pirmininkės p. Genovaitės Pivorienės, Tytuvėnuose bažnyčia, vienuolyną ir miestelį mums aprodė mokytojas kraštotyrininkas Ignas Viržintas. Šiluvoje apsilankėme Šiluvos Šv. Mergelės Marijos koplyčioje. Kaune mus maloniai priėmė jaunimo bendrija "Lituanica" ir jos nenuilstantis pirmininkas Gintautas Bukauskas. Nakvojome Kauno silpnaregių internatą ir šeimos. Kaune dalyvavome Lietuvos valstybingumo - Mindaugo karūnavimo dienos iškilmėse, aplankėme Pažaislio vienuolyną, Karo muziejų, o vakare mus linksmino folkloro ansamblis. Vaikai buvo apdovanoti tautinėmis juostelėmis, knygomis, ženkleliais su Lietuvos heraldika, o svarbiausia - liko nuostabūs prisiminimai.

Noris ypač padėkoti ir vaikučius lydėjusiems mokytojui Anatolijui Galčevskui, mokytojai iš Černiševoje (Eitkūnai) Dairai Bacevičienėi, vaikų darželio auklėtojai iš Dobrovolsko (Pilkalnis) Almai Balaikaitei, ragainiškei Justina Rimkevičiūtei, na ir mūsų Bendrijos vairuotojui-ekspeditoriui Virginijui Pečkaičiui bei fondo išdininkei Editai Rimkutei. Lauksime kitos vasaros ir vėl ruošimės stovyklai. Tikiu, kad Lietuvoje visad rasis mūsų bičiulių, kurie tarsi medų į korius neš litus į Fondą Karaliaučiaus lietuviams remti.

Sigitas Šamborskis

Fondo Karaliaučiaus krašto lietuviams remti Tarybos pirmininkas

Nuolatos siųsti "Donelaičio žemės" laikraštį paprašė Johann-Gottfried-Herder-Institut iš Marburg/Lahn Vokietijoje spaudos archyvas.

Liepos pabaigoje Įsručio apylinkėse vyko Lietuvos kraštotyros draugijos ekspedicija. Apie tai rašysime kitame "DŽ" numeryje

Pranešame,

kad 1994 m. rugpjūčio 17 d. sukaunka 450 metų nuo Karaliaučiaus universiteto įsteigimo. Šiam jubiliejui paminėti Klaipėdos universitetas 1994 m. rugsėjo mėn. rengia mokslinę konferenciją "Karaliaučiaus universitetas baltų kultūroje". Pranešimų tezes prašome siųsti iki 1993 m. gruodžio 15 d. adresu: Literatūros katedra Sportininkų g-vė 13 5813 Klaipėda

Organizacinio komiteto pirmininkas dr. J. Mališauskas

Iš Karaliaučiaus krašto padangės

J. Miliūnas iš Karaliaučiaus rašo apie Baltijos miestų menų šventę, kurioje dalyvavo svečiai iš Latvijos, Estijos, Suomijos, Lenkijos, Vokietijos, Danijos, Prancūzijos ir Lietuvos. Savo "kiemą" su ažuolu vainiku, bendrijos emblema (N. Meškytės sukurta) ir lietuviška trispalve papuoštais vartais turėjo ir Lietuvių kultūros bendrija. Čia smagiai šoko J. Kiaulakis ir V. Skūpienė, P. Matulionis ir E. Šilienė, J. Miliūnas ir J. Basijonienė, Remeika ir M. Survilienė, A. ir K. Lukoševičiai, S. Staigvilas ir S. Babina, dainavo E. Tuskienė, Matulionienė, S. Klastauskienė, A. Rimšėlienė, V. Moskova ir kt. Suspėta išmokti net 15 dainų! Kartu su suaugusiais lietuviškai dainavo vaikai, pašoko "Jurgelį" ir "Aguonėlę". Kai dainą užtraukdavo lietuviai, tai žiūrovai susirinkdavo net nuo pagrindinės estrados, o dažnas tautietis, prisiminęs tėvynę, braukė ašarą... Bet kokia šventė be vaišių! Šiemet svečius vaišino lietuvišku kugeliu ir kmynų arbata. Visi gyre ir stebėjosi, jog nereikėjo mokėti. Baigdamas laišką, mokytojas nuoširdžiausią "ačiū" taria visiems dalyviams, ypač jų vadovei D.M. Romenskajai.

S. Kuras iš Stalupėnų praneša:

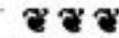
Pirmąkart per visą pokarinį laikotarpį atšvėstas miesto jubiliejus. Įsručiui (dabar Černiachovskui) 410 metų! Galbūt dėl šios priežasties senajame mieste atsinaujino namų fasadai, suplėvesavo šimtai vėliavų, o šiukšlynus tarsi vėjas išnešiojo iš visų pakampių ir šaligatvių.

Gera jubiliejaus nuotaika lydėjo jaunus ir pagyvenusius žmones, taip pat delegacijas iš Vokietijos, Lenkijos ir Lietuvos. Miesto gatvėse matėsi daug plakatų su užrašu: "Įsručiui - Insterburgui - 410 metų!"

Šventės dienomis (rugsėjo 4-5 d.) šauniai reikėsi lietuviai. Iš jų labiausiai išsiskyrė dailininkai iš Marijampolės miesto. Jų surengta paroda pritraukė bene daugiausia žiūrovų, o po parodos marijampoliečiai pakvietė kolegas iš Černiachovsko apsilankyti Lietuvoje su atsakomuoju vizitu.

Jubiliejaus dienomis mieste atsirado net 4 kultūrinės draugijos: slavų, vokiečių, lenkų ir lietuvių. Užmezgti ryšiai tarp visuomeninių organizacijų iš Lietuvos ir Lenkijos, Vokietijos ir Sandraugos šalių.

Šventė praėjo, bet jubiliejaus įspūdžiai dar neišblėso. Černiachovskiečiai šventės dienomis pajuto, jog Įsručio - lietuvių etninė žemė. Miestas matė kunigaikštį Vytautą, regėjo ir Žygimanto pulkus. Praėjus 410 metų apie tai mums vėl primena architektūriniai paminklai ir užsilikę žilos senovės griuvėsiai. Belieka pasidžiaugti, kad prūsų ir lietuvių etninė žemė vėl susitinka žmonės, kuriems brangi Įsručio praeitis ir dabartis.

Apie folklorinio ansamblio iš Kauno, vadovaujamo Leopoldo Krušinsko viešnagę Stalupėnuose, Pilkalnyje, Būdvičiuose (dabar Malomožaiske) ir Trapėnuose (dabar Nemanskoje) praneša ir S. Kuras, ir S. Šamborskis. Koncertus organizavo lietuvių kultūrinės bendrijos aktyvas: E. Liekienė, J. Zadeikienė, A. Kisielius ir ūkininkas nuo Tolminkiemio L. Apanavičius. Dalį išlaidų padengė Fondas Karaliaučiaus krašto lietuviams remti. Su ansambliciais kartu dainavo ir lietuviai, ir rusai. Prieš tai į minėtus miestus vokiečiai buvo atvežę už 40 milijonų labdaros. Ansambliciai dažnai iš salės girdėjo pamokančius žodžius: "Mums ne labdaros, mums lietuviško žodžio reikia", pastebi S. Kuras.

Ramuviečiai globojo Ragainės ir Tilžės lietuvių vaikus

Pagryniuose prie Šilutės rinkosi Mažosios Lietuvos ramuviečiai, visi, kurie domisi šio savito krašto kultūra, istorija, tradicijomis. Čia svečiavosi ir 15 vaikų iš Ragainės bei Tilžės, atlydėti mokytojos Aldonos Simanavičiūtės. Šeiminių šilutiškių jie buvo jaukiai įkurdinti, jiems buvo atviros visų būrelių durys. Vaikai pynė iš vytelių gražias lėkštes, išmoko iš šiaudelių pasigaminti sodus, miklino rankas prie molio - pagamino gražius paukštukų-švilpynių, skulptūrėlių, indų. Bet ypač noriai vaikai, įsijungę į ratelius, dainavo ir šoko prie laužo vakarais. Jie išgirdo ir pamilo skambų lietuvišką žodį, nes beveik kas vakarą folkloro ansambliai iš Klaipėdos krašto ir Žemaitijos drauge su stovyklautojais perteikė būdingiausius papročius ir apeigas, dainas ir žaidimus.

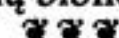
Iš pradžių ne visi suprato lietuvišką šneką, tekdavo ne vieną sakinį atkartoti ir rusiškai, bet po savaitės lietuvių kalbos pasaulis vaikams tapo ne tik artimas, bet ir daug lengviau suprantamas.

Buvo pasirūpinta ir pažintinėmis kelionėmis po pamašio įdomiausias vietas. Įsimintinas pėsčiųjų žygis iš Pagrynių į Rusnės salą. Vaikai apvaikščiojo šią garsią Nemuno deltos vietą, apžiūrėjo restauruojamą bažnytelę, senus žvejų namus, susitiko su vietos dailėtyrininkais ir poetais.

Ragainiškiams ir tilžiškiams vaikams ypač didelį padarė ekskursija ir į Ventės ragą - vieną didžiausių Europoje paukščių žiedavimo stočių. Įsitikinta, kokia nuostabi Kuršių marių pakrančių gamta, kiek čia lankosi paukščių paukštelių giesmininkų ir keliauninkų. Vieną kitą ir patys vaikai atnešė Ventės rago darbuotojams - mat tasai buvo įklūvęs į tinklus. Patikrino jų kojeles, uždėjo žiedelius su šios stoties ženklais ir palydėjo laisvam skrydžiui po pasaulį. Kintuose autobusiukas sustojo prie baigiamos atstatyti mokyklos, kurioje dar XIX amžiuje dirbo didysis Mažosios Lietuvos švietulys Vydūnas. Taip Kintai vėl susitiko su Tilže, kurioje irgi Vydūno gyventa ir veikta. Vaikučiai anapus Nemuno išsivežė ir šio didžiojo žmogaus priesaką - puoselėti ir ugdyti savyje geriausius savo tautos bruožus. Išsiaiškinti juos daug padėjo ramuviečių stovykla Pagryniuose ir jos šeiminkai - ypač geroji stovyklos dvasia nepavargstanti vadovė Z. Petrikienė ir jos pagaibininkai, kurie taip motiniškai rūpinosi ir savo tautiečiais iš Ragainės bei Tilžės. Teliaka viltis, kad netgi tokiomis sunkiomis ekonominėmis sąlygomis ir kitais metais pavyks vėl susirinkti į stovyklą ir neužmiršti Kaliningrado srityje gyvenančių lietuvių tautos vaikų.

Vaclovas Mikailionis

Iš žinomo Mažosios Lietuvos tyrinėtojo, prof. dr. Jurgio Gimbuto, gyvenančio Arlingtone, JAV, "Donelaičio žemės" redakcija gavo malonų laišką, už kurį nuoširdžiai dėkojame, ir studiją "Lietuvių sodžiaus architektūra Mažojoje Lietuvoje". Įvykdysime mokslininko norą - šią studiją perduosime Karaliaučiaus lietuvių bibliotekai.

Lietuvos Respublikos Seimo spaudos biure akredituotas "Donelaičio žemės" redaktorius.

DONELAIČIO ŽEMĖ

Steigėjas ir leidėjas: Kristijono Donelaičio draugija
Redaktorai: Stėponas Lukoševičius
Spaudai parengė V. Mikailionis
Kompiuteriu maketavo K. Katkus
Adresas laiškam: J. Basanavičiaus 5, 2683 Vilnius
Telefonas Vilniuje: 61 76 87

Įsteigtas 1992 m.
Pasirašyti straipsniai nebūtina sutampa su redakcijos nuomone
SL 1537.1993 10 30
leid. apsk. lankas 1
Tir. 1500 egz.
Užsakymo Nr.
Spausdino valstybinė įmonė "Spauda"
Laisvės pr. 60, 2019 Vilnius. Kaina 30 ct